

37-ik sz. Szept. 16. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Mészáros Lázár, 1848-ki hadügyminiszter.“ — „A jók diadalma.“ (Költ.) *Benedek Aladár*tól. — „Kaland a pampasokban.“ *Sz. A.*-tól. — „A Vezuv és kitörései.“ *Molnár Antaltól.* — „Abaliget és barlangja. (Baranyában).“ *Nyárfi Károlytól.* — „A polgárság és városügy a középkorban.“ *Dr. Zoltán Jánostól.* — „Mit kell tennünk a kolera ellen?“ — Afrikai életkép.“ — „Egy hét története.“ *V.K.*-tól. — „Ve-

gyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Zenészet.“ — „Irodalom.“ — „Nemzeti színház.“ — „Szerkesztői tüzenetek.“
Képek: „Mészáros Lázár, 1848-ki hadügyminiszter.“ — „A Vezuv átmetszete.“ — „A Vezuv lávafolyása 1858-ban.“ — „A Vezuv kitörése 1861. dec. 8-dikán.“ — „Az abaligeti barlang.“ (Ered. után rajz. *Greguss János.*) — „Krokodil a Zambéz folyóban.“ — „Képtalány.“

Ujdonságok.

—v— (Ezen rovatunkat ezuttal igen szomorú hírekkel) vagyunk kénytelenek megnyitni, midőn oly veszteségekről értesítjük olvasóinkat, melyek nemcsak családiak, hanem közösek. Alig vitték ki e hó 7-dikén *Pulszky Ferencnek* kolerában elhunyt nejét s egy nappal előbb elköltözött *Harriet leányát* a kerepesi temetőbe, máris azon megdöbbentő hír futott végig a városon, hogy a r. kath. papság disze, akademiánk legtevékenyebb tagja, nemzeti múzsánk kegyeltje, a sokat szenvedett hazafi, *Czuczor Gergely* néhány órai betegség után, e hó 9-dikén szintén az öldöklő járvány áldozatául esett; míg másnap, 10-dikén *Gyulai Pál* íróársunk fiatal, szép s nagyműveltségű hitvesét, *Szendrey Máriát*, *Petőfiné* hugát ragadta ki ezen keleti rém imádó férje, apró gyermekei és számtalan tisztelője köréből.

† (*Gyulai Pálné temetése*) f. hó 12-én ment végbe. A koporsót résztvévő tisztelői és sok érdemű férje barátai nagy számmal vették körül és kísérték a temetőbe. Midőn a koporsót a sirba ereszték, s a rideg göröngyök a földre hullottak, majd minden szem könnyezett az ifju élet fölött, mely anyiai öröme és boldogsága volt. Nem csupán közvetlen környezete, hanem a ki csak egyszer látta is e szép ifju hölgyet, benne a nőiség báját, a művelt szellemet és a legnemesebb szívet egyesülve ismerte meg. Annyi szelidség! Annyi észszel, annyi háziasság oly kellemmel messze földön nem található többé!

— (*Rónay Jácint*) f. hó 15-dikén érkezett meg Londonból. Az a vágya nem teljesülhetett, hogy kezét szoríthasson barátja: *Czuczorral*, kivel folyvást a legmelegebb testvéri levelezésben állt.

* (*Pulszky Ferenc*) szept. 10-én Bécsbe utazott. Remélik, hogy nemsokára állandó lakosa lehet hazájának.

* (*Hazatért számlizettek.*) Nagy Péter, a magyar emigráció egyik tagja, s 1848-ban a magyar külügyminiszteriumnál titkár, 18 évi távollét után, hazájába visszaérkezett. Thuolt István, volt honvéd ezredes, szeretett nejével, ki jó és rosz napjainak folyvást híu osztályosa volt, Amerika Boston városából szintén hazatért s Debrecen vidékén telepedett meg.

—v— (*A magyar miniszterium kinevezését*) megint elhalasztották. Az országgyűlést sem hívják egyhamar össze; most azt rebesgetik, hogy talán novemberben jönnének össze a honatyák.

—v— (*Az osztrák hadseregbe több reformot*) szándékoznak behozni, így a „*Frdbl.*“ szerint többek közt az eddigi 80 serezed ugyan megmarad, de ezek közül negyvenegy ezredet a magyar koro-

na tartományaiból fognak ujoncozni, a másik kisebb felét pedig a német-szláv örökös tartományokból.

—v— (*Ebben a kolerás időben Pest-város hatósága*) ellen nagy a panasz s legtekintélyesebb lapjaink folytonosan erélytelenséget, tevéketlenséget, közönyt vetnek szemére. Hogy a város csatornái tisztán tartassanak, arra nézve ugyan bocsátottak ki valami rendeletet, de hogy ezt teljesítsék is a házi urak, ellenőrzését a hatóság az uristenre bízta, a ki mindent lát. Szó volt róla, hogy városi zászlók fognak lobogni azon házakon, a hol kolera-orvosok laknak, de e zászlóknak maig sem híruk, sem hamvuk. A kholera-betegek kórházát a városban állították fel — a közvélemény és az orvosok tiltakozásának dacára — s mert az már megtelt, most, hir szerint, a közös Rókus-kórházba szállítják a járvány által meglepetteteket s e hir maig sincs megcáfolva. Arról is irnak a lapok, hogy újabb kolera-kórházat a város legközepén, a muzeum melletti *Kunewalder-házban* akar a város berendezni, mely hir máris rémülettel tölti el a lakosságot; szóval mindezen intézkedések olyak, melyek nem a járvány dulásainak akadályoztatására, sőt annak terjesztésére szolgálnak, kivált az által, hogy az amugy is aggodó kedélyeket rémülettel s a legnagyobb félelemmel töltik el. Az sem szolgál megnyugtatóul, hogy a város többszörös felszólítás dacára sem közli a közönséggel a kolera dulásairól való hivatalos kimutatásokat. A közjó érdekében szükséges volna, ha a provis. kormány biztost küldene ki intézkedések tételére, miután a városi hatóság tehetetlennek látszik.

* (*Szept. 3-ikáig*) Budán 339, Pesten 397 beteg halt meg kolerában.

* (*Dr. Purgstaller.*) a kegyesrendiek tartományfőnöke, a Schwarz-féle budai intézetben kedélybetegségéből már majdnem egészen kigyógyult, s teljes kiépülését biztosan várhatni.

* (*Duka Tivadar hazánkfia*) Pestre érkezett, s zemléni rokonait megy látogatni, aztán Londonba és ismét Keletindiaába utazik vissza, hol katonai orvosi minőségben szolgál. Még öt évig szándékozik szolgálni, s akkor nyugdíjjal végkép hazatér, hogy a tudományoknak éljen.

—v— (*Klapka magyar legiójára vonatkozólag*) irják, hogy az még mindig fönáll s azt jelenleg újból egyenruhazzák. A porosz lapoknak erősen meg van tiltva Klapkára vonatkozólag bármit is közölni. Ez uttal megemlítjük azt is, hogy Klapkának az osztrákok által elfogott őrnagyát, *Scherr-Thosz* gróftot a hadi törvényszék *Krakkóban* nem akasztatta fel, hanem 10 évi sulyos börtönrre ítélte,

Második évi folyam.

37. szám.

Szeptember 16. 1866.

Mészáros Lázár,

1848-diki hadügyminiszter.

Nemzeti átalakulásunk viszontagságteljes napjainak egyik legjobban becsült, mindenki által szeretett, szomorú sorsa miatt tragikus végű, és

sziklaként rendületlen becsületességénél fogva egyik legnagyobb jellemét mutatjuk be ez úttal rövid vonásokban olvasóinknak, mely vázlat időszerű is lehet azért, mert Ráth Mór kiadásában e lapok szerkesztőjétől most e hóban jelent meg azon terjedelmes munka első kötete, mely az első magyar hadügyér kiemertő életirátát, száműzetése alatti levelezéseit gróf Batthányi Lajos özvegye, Szutsics Amália k. assz., Kmety, Vukovics, Ludvig, Mészáros Antal s másokkal, s végre sajátkezüleg irt, két kötetnyi forradalmi „Emlékiratit” tartalmazza.

Mészáros Lázár Bácsmegyében, Baján, 1796.

febr. 20-dikán született. Atyja Mészáros János anyja pedig a dalmata származású Piukovits Katalin vala, s így Mészárosunk anyai ágon dalmata-

szerb eredetű, éppen úgy mint Vukovics s más nagy hazánkfiak.

Korán árvaságra jutván, hajlama szerinti pályára, katonáskodásra adta magát; először 1812-ben a francia háboruban a fölkelő magyar seregben megyéje részéről mint 16 éves gyerek főhadnagyul választatott, később pedig ugyan ezen rangban ki-neveztetett a rendes 7-dik huszárezredhez. Mint katoná Magyarországon és Szlavóniában, de leginkább Olaszország-

ban állomásozott, s első irodalmi kísérletei már ifju korára esnek, mert például Szlavóniából sógornéjával folyóirat alakjában levelezett, kétségkívül tisztársai közreműködése mellett. Állomá-

Mészáros Lázár, 1848-diki hadügyminiszter.

sai változásának köszönhető szorgalma mellett tágas nyelv-ismereteit, úgy hogy élete vége felé a magyar nyelven kívül beszélt és értette a latint, némileg a görögöt, s a német, szláv, szerb, horvát, török, francia, olasz és angol nyelvet is.

Olaszországban a hosszú béke idején való állomásozása önkiművelésére nagy előnyül szolgált, s ez alkalmat tevékeny és előretörő szelleme igyekezett is kizsákmányolni, úgy hogy midőn 1837-ben a gr. Radeckzy nevét viselő 5. sz. huszár-ezredhez, mint az egész osztrák seregben e rangban legfiatalabbat, minden pártfogás nélkül őrnagygyá neveztek ki, hol ezredességig emelkedett, — már ekkor nemcsak katonai tudománya s tapasztalatai részesültek oly elismerésben, hogy például Rainer főherceget és ezredest is ő gyakorolhatta be a vezényletbe, s hogy Ausztria legjobb katonája, Radeckzy annyira szerette, miként bármely időben bejelentés nélkül léphetett be hozzá, hol véleményei készséggel meghallgattattak, de egyszersmind a tudományos, művészeti és polgári műveltségben is katonatársai közül hatalmasan kivált.

Itt csak futólag említjük meg, hogy Mészáros Lázár már Olaszországban nagy előszeretettel foglalkozott theológiával, a táborigazgatók nagy rémületére, kiket examinálásával nem egyszer hozott zavarba; szerette és üzte a természeti tudományokat, különösen a vegytant; nem voltak előtte ismeretlenek a csillagászat titkai; mint homeopathia-orvos tudományát gyakorolni is szeretete; szenvedélylyel kertészkedett és gazdálkodott s e szakokba vágó munkákat is irt, a miért a magyar gazd. egyesület 1845-ben munkás, hadászati dolgozataiért pedig az Akadémia ugyanazon évben levelező tagjává választotta.

Ez időszakban, külföldi állomáshelyén ismeretek után sóvárgó huszártisztünk míg egy részről könnyen kínálkozó tanulmányaiban a múltba merült vissza, s a XVIII. század nagy szellemeinek búvárlása által a jövőbe igyekezett betekinteni, más részről épen az emberiség iránt való nagy érdeklődése meg nem engedhette, hogy hazája annyira fontos és annyira ujszerű, organikus alakulni törekvése figyelmét kikerülje. A mit már zsöngé gyermekkorában annyira szeretett, tanulmányozni kezdé hazája történetét és ismereteinek látköre megengedé, hogy annak fejlődése processusát vizsgálhassa, mérlegelje, összehasonlítsa a nyugatival — és a mit ifju korában kizárólagos életpályául választani nem akart, most szorgalmasan tanulta Magyarország s az idegenek törvé-

nyeit, hogy az otthon történőket érthesse, s a törekvések irányait önállóan bírálhassa.

E közben kitört az olasz nemzet-egységi háboru, melynek első küzdelmeiben Mészárosunknak is tevékeny részt kellett vennie. Milanóban három napig küzdött, míg végre ezredét a városból csekély veszteséggel kivonta s egyesítette az osztrák sereggel. Rendkívüli jószívűségéről tanuskodik azon megható eset, hogy midőn a magyar katonaság Olaszországból kénytelen volt kifelé vonulni az osztrákok iránt roppant gyűlölettel eltelt olaszok elől, a szegénység mint jóltevőjét térdre esve áldotta Mészároset, a távozó ellenséget.

Hadügyminiszterré kineveztetését Mészáros legelőször a hírlapokból tudta meg, később azonban megkapta az V. Ferdinánd által 1848. ápril 18 án aláírt kinevezést is, május 28-dikáról pedig német nyelven azon okiratot is, melyben őt a császár király tábornokká lépteti elő.

E helyütt csak vázlatadásra szorítkozhatunk, s azért Mészárosnak a forradalom alatti szereplését következőleg jellemezzük. Mint honfi dynasztikus érzelmű s hazáját lángolón szereté; mint politikai szereplő minden tekintélynél magasbra becsülte a törvényt, mi a vihar kitörtkor védőjét Seylla és Charybdis közé sodorta; mint hadügyér lelkiismeretes és pontos szervező, mint vezér szerencsétlen, mint katona a vakmerőségig bátor vala. Országgyűlési szónoklatai kedélyessége s humora miatt emlékezetesek, megtörhetlen kitarása s sziklakemény becsületessége pedig közmondásossá lön.

1849. aug. 14-dike után Törökországba menekült, s ott volt Viddinben, Sumlában és Kis-Ázsiában, hol száz év előtt a magyar szabadságharc más bukott hősei évék a száműzetés keserű kenyerét. Mészáros a szerencsétlenség közepette is egyenesen állott meg, mint az árbo: a vihar megroncsolhatta, de meg nem hajlította.

Érezte, hogy munkálkodás adhatott csak akkor tápot lelkének, s azért Kiutáhiában kezdé meg „Forradalmi emlékiratai“ szerkesztését. — 1851. tavaszán végre kimenekülhetett ázsiai bellebbzetése helyéről, s ekkor Angliába, majd innét Párisba ment, hol azonban Bonaparte Lajos hercegelnök trónralépte után a rendőri zaklatások annyira megkeseríték életét, mikép elhatározta innen is tovább bujdokolni. Szemét a brit koronához tartozó Jerseyre, azon kies szigetre vetette, mely ekkor a nagy Hugo Vietornak lakhelye volt s később Mészáros figyelmeztetése folytán számos magyar menekült azilumává lön. Perceel, Beöthy Ödön, Katona Miklós, Thaly Zsigmond, Fülep Li-

pót és gr. Teleky Sándor követték őt ide. Jerseyben fejezte be „Emlékiratait“ is.

1853. vége felé elhagyta az ó-világot s átvitorlázott Amerikába, egy részt azon célból, hogy a demokratia hazájában keressen oly életföntartási pályát, a milyenek Európában multja gátul szolgálna, más részt, hogy ott megszerezvén a polgárjogot, visszatérhessen hazájába, ha csak annyi időre is, míg a honi földre leborulhat. New-York közelében 23 holdnyi földet vásárolt, részint hitelben, részint bátyja s gr. Batthyáni Lajos özvegye segélyével, s itt vén korában egy volt ezredes s egy huszárszázadossal együtt közönséges paraszt módra gazdálkodott; de a sors még nem szünt meg őt üldözni, mert tüzvész, vizáradás, orkán, záporok, majd megaszály tökéletesen tönkre tevék kis farnját. Azonban még ekkor sem csüggedett, hanem beállott egy tisztességes yankee-családhoz házi tanítónak, hol a gyermekeket a der-die-das-ra oktatta — miként kedélyesen megjegyzi. Ezen család, mely a bujdosó hadügyminiszter iránt a legnagyobb gyöngédséget tanusítja, *Mitchel*; tisztelet nevének.

Mészáros Amerikában léte alatt is folytonosan levelezett barátjaival s nem vonta vissza magát a közügyektől. Bármily kétségbeejtők valának is akkor hazánk viszonyai, ő bizott a nemzet szelleme, ereje s fejlődésében és remélt. A menekültek egy részének politikájával nem értett egyet, s ha lehet magunkat úgy kifejeznünk, már 1860. előtt Deák mai politikájának vala híve, azaz mindent az el nem évülhető történeti jogtól várt.

1858-ban megnyerte az amerikai polgárjogot, s

elhatározta meglátogatni Európát. Bár kedélye még ekkor is ép, humorteli, de agg teste már megtört, s halála előhírnökeként számos betegség látogatá meg. Terve az volt, hogy engedély nélkül is meglátogatja hazáját, (honnan mint in effigie kivégzett, örökre számüzve hívé magát), s mint amerikai polgár legfőlebb kiutasítástól tartott; azután Svájcba ment volna, hol egy nyomdában mint factor gondolta napjait befejezhetni. Azonban végzete másként intézkedett.

Gr. Teleky Sándor anyósa, lady Langdale meghívásának engedve, Európába visszatérvén, ezt meglátogatá Angliában, Eywoodban, de már beteg. Itt aztán el sem hagyhatta többé az ágyat. 1858. nov. 16-dikán hunyt el idegen földön, hazája viszontlátásáért sóvárogva; végpercei fájdalmait azonban mégis enyhíthet több barátja jelenléte s a kitünő angol család szeretetteljes gondoskodása.

Sirja ott van az eywoodi temetőben, az oxfordi grófoké mellett, azon helyen, hol az ó-britek utolsó fejedelme, Catacetus végesatáját vívta a rómaiak ellen.

Lady Langdale diszes sirkövet tétetett a kiszemelt hamvai fölé, angol és magyar felirattal.

Sirirata rangját és élettörténetét mondja el; legszebb epitaphiuma azonban kétségkívül azon sorok, melyeket a történet jegyez föl jellemzésére, t. i. hogy:

Bár hadügyminiszter és fővezér volt, s bár száz- ezreket táplált és ruházott, ő maga szegényen s rongyosan élt és hunyt el.

A jók diadalmá.

Oh van egy álma az emberi nemnek,
Mely betelik egykor, mentülelébb!
Ha minden egyéb csupa tünde lehellet,
Mely oszlik, enyész, mulván idejét:
Marad sziveinknek egy isteni álma,
Mely nem mulik el s biztatva közelg,
Mely, mint a virágok ölében a pálma,
Ugy nyul ki a többi ezernyi felett!
— *Feltámadunk!*

Ez az, mi, ha csügged a szív, vigaszul van
S a kín közepette jutalmat ígér;
E nélkül örök tusa dulna agyunkban,
És küzdeni, tenni se volna miért.
A földi lemondás, buzgalom és gond,
Mind, mind e nagy álmom gyermekei;
S mért tündököl a nap? mért fénylik az égbolt?
Hogy törje meg azt, mi a fényt befedi!
— *Feltámadunk!*

Ne higyjetek, oh ne a perenyi örömek,
Mit a gondtalan élet ízése kínál:
Mindannyi lidérc az, a mik tova tűnnek
S nem többek e lét üres álmainál.
Csak az lehet édes, a mit türelem nyer,
— Olesó jutalomnak az élve is az. —
Menny lészen e föld s félisten az ember,
Csak lelke legyen nemes, ajka igaz!
— *Feltámadunk!*

Kerüljük a csábot, ez ördögi hálót,
Mely, mint a csalétek, oly édesen öl . . .
Oltuk ki a méceset, a nap ha kihágott
S ne óvjuk a pelyhet a szélvész elől.
E mécs az önérdek, e nap közös üdvünk,
Mely gyermekeinkre csak ugy mosolyog . . .
Mi ott a magán-vágy s cél, hol előttünk
Milliók szive vérzik, epedve jogot? !
— *Feltámadunk!*

Csak egy legyen a cél, bár csak alapban,
 És gátul ahoz misem állhat élénk!
 Mind, mind a miénk, mi a nagy nap alatt van,
 De mind csak úgy édes, ha érte epedünk:
 Ha érte epedve, serény ipar által
 Szerzők meg a kéjt, jogot és kenyeret;
 Föl, tette tehát, ki nyomorgni nem áttal,
 Mert kéj, öröm, üdv csak ez uton ered.
 — *Feltámadunk!*

Rég győzi, igazza a rossz ügy a jókat,
 Rég, rég bukik itt az erény beese már;
 De ébred az ész, mit a szív szava nógat
 S annak, mi sötét vala, éje lejár!
 Érvényre jutand ama büszke becsérszet,
 Mit eddig a föld hiu képnék hive,
 Mit nem nyom a kín, nem aláz meg a végzet,
 Mert nincs mi behat esoda-rejtekibe!
 — *Feltámadunk!*

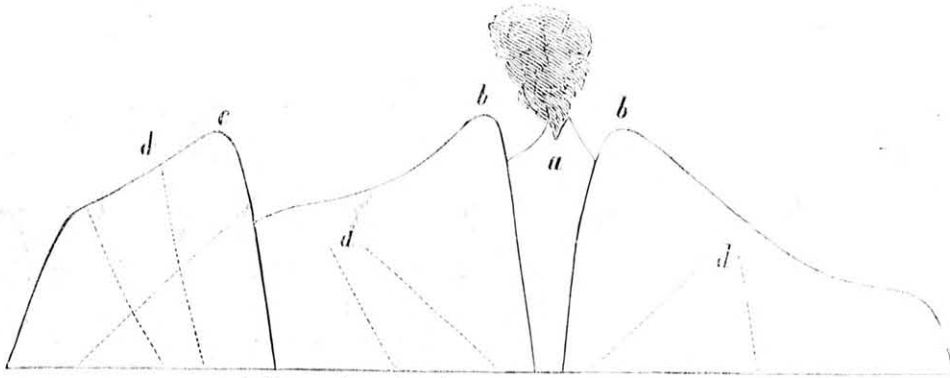
És így jön el egykor a jók diadalma,
 Hol a bűn lesütött feje gyónni siet
 S a gőg, gyűlölet buta bűne kihálva,
 Helyére befészkel a *közszeretet!*
 S ez léssen az álom, a mit kinok éjin
 Millió kebel álmodik ezreden át,
 Mely végre betel s tova oszlik a mély kín,
 Mit nem tudá hűteni szent Gileád!
 — *Feltámadunk!*

Benedek Atadár.

Kaland a pampasokban.

(Vége.)

Az összeütközés félelmes volt. Elleneink hosszú társaimmal, kik talán még megmenekültek az ölkései minden oldalról elshantak fejünk mellett, dökklés elől, a tűz által végezzenek ki.

A Vezuv átmetsete (Szövege az 582 lapon.)

a. hamukúp. bb. kraterfalak. c. a „Somma“ csúcs. ddd. lávamenetek.

midőn mi összes löfegyverünket kilövé, több bronzszinü test esett el. Ellenemet hét löfegyverem kilövése után támadtam meg, már megragadtam bal kezemmel, hogy szívébe üsse késemet, midőn lovának lerogyása által kiszabadult kezem közül. Estében vadászkését röpitette felém, mely azonban a helyett, hogy engem talált volna, lovam combjába furódott. Az ez által okozott fájdalom miatt megijedve, a nemes állat gyorsan vágatni kezdett s kevés pere múlva már kívül voltunk a nyilak lötávolán, melyeket utánunk lövének. E közben éjjel lett. Leszálltam lovamról, jót ütöttem reá s a szegény állatot, mely dühösen vágatott, magára hagytam, azon reményben, hogy üldözőim az ő nyomát fogják követni. Hasra feküdtem a földön s a prairieben növe nagy füben elrejtettem magamat. Alig lehettem egy percig buvhelyemen, midőn mintegy husz indián lovon, mint forgó szél ugratott mellett el, a nélkül, hogy fölfedeznének. A vadak felgyújtották a prairiet, hogy engem uti-

Az éj esendes és nyugodt volt. A tűz félelmes gyorsasággal terjedt el, életem megmentésére minden reményem elveszett s már bizonyos voltam borzasztó, tűz általi halálom felől, midőn a lángok világán keresztül megkülönböztetém lovam fejét s ez megszabadított ellenségeim közül. Azon kísérlet, hogy gyalog meneküljek meg a tűz elől, mit sem használ vala, miután a dühöngő elem csakhamar beért volna. Mindazáltal elhatározám, megkísérteni életem megmentését. Lovam holt volt s egy pillanat elégséges volt arra, hogy észreveggyem, miszerint indián által lelte halálát.

Zseb-késemmel elkezdém bágyadságom dacára is a lovamat környező füvet és bokrokat lemetszeni, ekkor felbontottam az állatot, s kivetém belső részét, több esontját s húsának egy részét. A tűz ekközben mintegy kétszáz lépésre közeledett, egy pillanat sem volt elveszteni való, gyorsan bujtam a még gőzölgő testbe s az állat véres maradványaival fedém be tagjaimat, miután előbb még

egy pillantást vettem az előttem végbemenő retentő jelenetre.

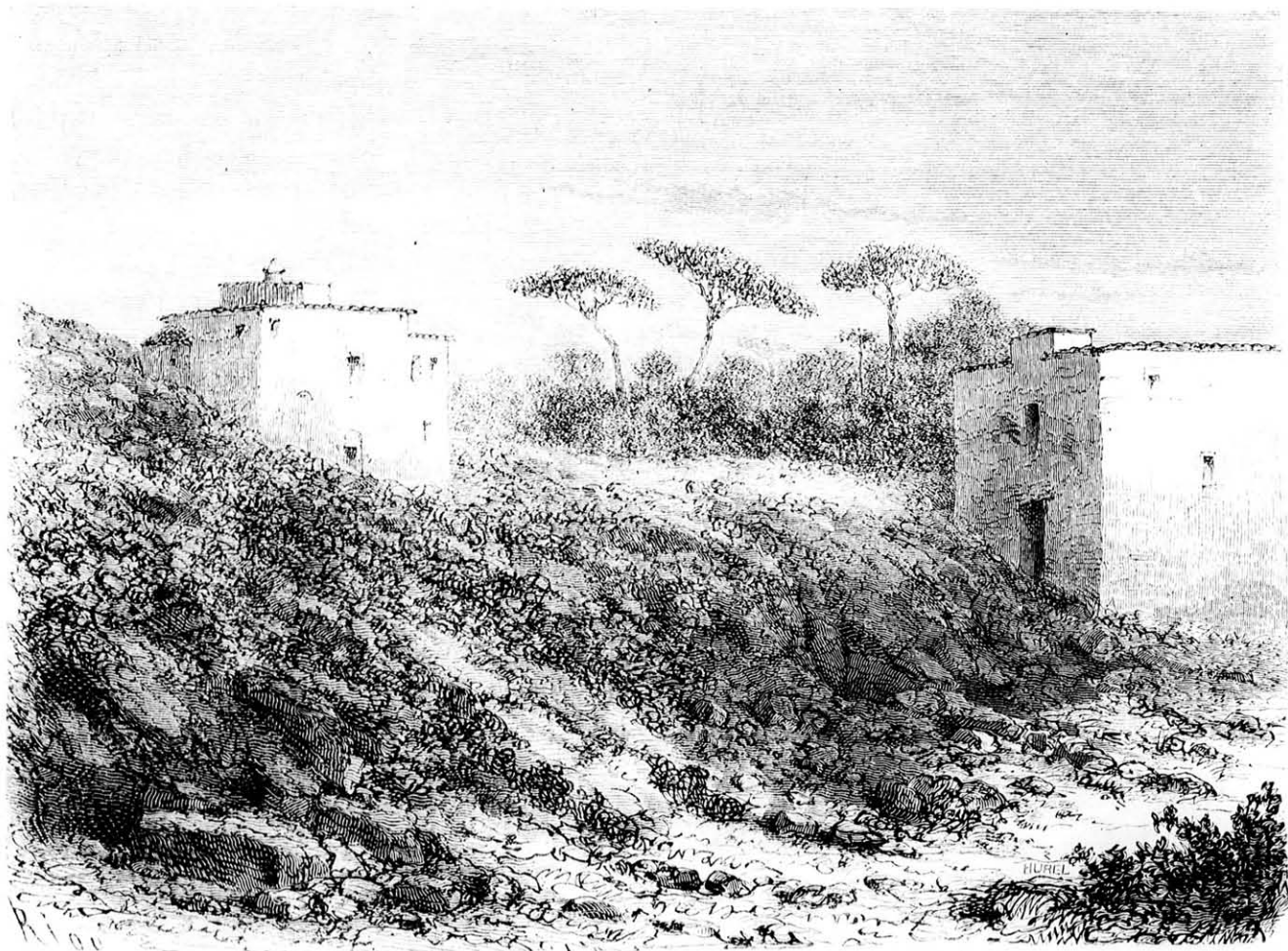
A mennyire szemeim láthattak, mitsém láthattam egyebet mint egy körülbelül husz láb magas tüztömeget; fekete füst vonult el felette, mely fehér felhőket képezvén, szállt az ég felé. Azon pillanatok, melyek addig folytak le, míg a tűz a helyet, hol feküdtem, elérte, óránál is hosszabbaknak látszának előttem. Kétségbeejtő bizonytalanságban voltam életem felől s e bizonytalanság még magánál a halálnál is borzasztóbb volt.

Félelmes való lépett most az eddigi kétség he-

Felkeltem s dél felé tartván elindultam, mindegyiket ott hagyván pisztolyaimon s egy darabka huson kívül, mely élelmemül volt szolgálendő.

Már három óráig haladtam e módon, midőn szememet végtére némi zöld s haraszt örvendezteté meg. Inkább futva mint menve érkeztem meg egy mély völgytorokba, melynek mélyében patakcsa folydogált.

Legelőbb is a patak felé irányzám lépteim, melynek vizéből hosszú kortyokat ittam, ezután levéttem ruháimat, s a nélkül, hogy a fenekén levő hüllőkkel gondolnék, a patakba vettem magamat s

A Vezuv lávafolyása 1858-ban. (Szövege az 583. lapon.)

lyére; előttem, mellettem, körülöttem, szóval mindenütt tűz volt. Már csaknem hozzám ért; fejem azon ponton volt, hogy szétszakadjon, s mellem a környező izzó forró levegőt lehelte be.

Midőn ismét magamhoz tértem, a tűz már elalvóban volt s csak gyengén látszott a távolban. A ló húsa szorosán tapadt tagjaimhoz. Égető szomjat éreztem, melyet azáltal igyekeztem enyhíteni, hogy egy darab lóhúst szoptam. Azonban hasztalan fáradság; a belehelt forró levegő szám és toromat anyira kiszáritotta, hogy a bőr lement arról, ha nyelvem e részeket érintette.

ott maradtam mindaddig, míg nem éreztem, hogy éhes vagyok, a mikor azonnal kielégítettem magamat az elhozott lóhússal. Utamat folytatva, mindig part hosszant haladtam, s estőig már csaknem harmine mértföldnyi utat tettem meg.

A gyaloglás kifárasztott; nagy csomó száraz levelet gyűjtöttem össze s azon aludtam el egy kiálló szikla alatt. Álomból, mely a huszonégy óra óta tartó böjt dacára is kellemes volt, üde nedves hűvösség, mely majdnem egészen megdermesztett, ébresztett fel a legközelebbi reggelen. Hogy némi felmelegítem magamat, a nélkül, hogy meg-

várnám a nap felkeltét, folytattam utamat egész délig, a midőn éhségtől s a nap hevétől kimerülve egy patak partján feküdtem le.

Alig szabadultam meg a tűz általi haláltól, midőn már is éhhalál fenyegetett. Egy madár, egy állat sem mutatta magát, még csak valami élvezhető gyökeret sem találtam s többé nem volt semmi kilátásom sem a pampast élve hagyhatni el. Most, mily szerencse, egy vizikigyót pillantottam meg, mely meglehetősen nagy volt s mely a patakat elhagyván, a közel sziklák felé csuszott. Egy széles követ megragadni s azzal a kigyó fejét szétzuzni, pillanat műve volt. Fejét, mely mérget tartalmazhatott, egészen levágtam s félredobtam. Ezután tüzet gyújtottam, s e mellett sütöttem meg e pompás — angolnát.

Ismét egy nap s egy éjjel tett el, mely alatt élelmemet csak a kigyóból megmaradt rész képezte; ismét huszonegy óra telt el, a nélkül, hogy körülményeim változtak volna.

Alig jutottam ki a pusztából, midőn nagy örömemre vad bivaly-csordát pillantottam meg magam előtt s elég szerencsés voltam e csordából egy fiatal állatot pisztolylövéssel leteríthetni. A

lövés és a bivaly eleste által meghökkentek az állatok s bennem ismervén fel békejük megzavaróját, egész dühhel rohantak reám. Nagy ügygyelbajjal sikerült a közelemben levő sziklára másznom, még mielőtt elértek volna, s egy második pisztolylövés az állatokat ismét visszaüzte a prairiebe. Ekkor leszálltam menhelyemről, közeledtem áldozatomhoz, több nagy izletes húsdarabot vágtam ki belőle, s miután egy darabot kis tüzem mellett megsütöttem és éhségemet lecsillapítottam, újra utnak indultam, hogy lassanként közeledjem viszontagságaim végéhez.

Fáradtságos utam nyolcadik napján végtére egy dombhoz jutottam el, mely az andesi heglánchoz tartozik s egy ösvényt követtem, melynek, mint gyanítottam, az Andesek tövében fekvő faluk egyikébe kellett vezetnie, midőn egyszerre egy ösvérvonal esengetyüinek esengését hallám.

Képzeltetni, mily örömet éreztem ekkor. Kevés pillanattal később már beértem a vonatot s a hajcsárokhoz csatlakoztam, kik bőröket s fagygyut szállítottak egy kis San-Juliana nevű városba.

Sem két utitársamról, sem kalauzaink, sem a rancherokról nem halottam többé semmit.

A Vezuv és kitérései.

A regényes szépségű Nápolytól keletfelé emelkedik Európa kevés számú tevékeny tűzhányóinak ezen legnevezetesebbike. Egész környékén az emberi szorgalom és ipar emlékei között romboló tűznek nyomait látjuk; egykor virágzott városok és termékeny földek fölött a megszilárdult hamu- és láva-réteget korunk praktikus gazdája buja tenyészetű kertekké alakította át, nem is gondolva arra, hogy a természetnek még mindig féktelen erői szorgalmának gyümölcseit egyetlen csapással megsemmisíthetik.

E tűzhányónak eredetét a régieknek természet-tünneményeken alapuló mythosza ama véres harcnak tulajdonítja, mely a gigások s a Herkules által támogatott „Olymp-lakó“ istenek között folyt, az előbbiekre nézve — természetesen — kedvezőtlen eredménnyel, mert a villámok ura, a hatalmas Jupiter lesujtván ellenségeit, az „új nemzedék“-nek, az embernek intő emlék gyanánt hagyta e pusztá és repedezett helyet.

A Vezuv jelenlegi alakja — úgy a miként azt Anglia kitűnő földtudósa, Sir Charles Lyell „Principles of Geology“ című remekmunkájában — miként az ide mellékelt rajzból kitűnik — meszteri egyszerűséggel leírja — hosszú időközök változásainak eredménye. Hajdan ugyanis e hegy-

nek egészen más alakja volt. *Strabo* földleirő V-dik könyvében a Vezuvra vonatkozólag következőket ír: „Diacarchiát Nápoly követi, ezután egy előfokon Herkulanum áll. A nevezett helyek fölött emelkedik a Vezuv, jobbára kopasz és sima *csúcsának* kivételével egész környezetében műveltetve és lakosokkal. A csúcs maga barnaszürke színű; sziklaüregei a tűz pusztításának nyomait látatják, s valószínűleg e hely hajdan égő *) kraterekkel biró, de most már kialudt tűzhányó volt.“

E leírás azt látszik bizonyítani, hogy a Vezuvnak mostani két csúcsa közül *Strabo* korában (született K. u. 19 évvel) csak az egyik, az u. n. „*Somma*“ létezett, míg a másik valószínűleg azon borzasztó kitérés alkalmával képződött, mely — az Urunk születése utáni 79-ik évben — a hegyoldal virágzó szőlőhegyeivel együtt Herkulanum, Pompéji, Stabiae és Oplontis helységeket eltemette.

Elhallgatva tűzhányónknak kisebb mozgalmait,

*) Nem épen felesleges e helyen azon észrevételünk, hogy valószínűleg — égő gázaktól származó — lángok, tűzhányói kitéréseknél nagyon ritkán fordulnak elő, s az ily tünnemények leirői rendszeren az izzóban folyékony tűzőmlőnek fényét tévesztik össze evvel. Így, tűzhányókra vonatkozólag *Pilla* tanár, annak ismeretes buvára, csakis kétszer vett észre esékely magasságu lángot.

csak az 1631-ik évi — az előbb említett után kétségkívül legborzasztóbb — kitörésről fogunk részletesebben szólni.

A Vezuvnak 1306. *Leandro Alberti*-nek „Italia leírásában“ megemlített dühöngése óta a mondott évig, három százados nyugalom állott be annak életében. Már általánosan el volt terjedve azon hit, hogy belsejéből a tűz teljesen kiveszett, s hajdani pusztításainak emlékezte is csak regés elbeszélésekben élt még a környék lakosai között. Azon időkben pusztá helyen, mely a csúcs és a művelt hegyrész között elterül, magas gesztenye- és tölgyfák emelkedtek ki az ott természetett nagyszámu orvosi növények közül, s a teljesen benőtt tölesér közelében nyugodtan legeltették a táj gazdag birtokosai esordáikat. Sőt, midőn a XVI-ik század elején a tölesér fenekében több meleg gőzöket kibocsátó üregre akadtak, a hegytető egy nemében a ragályos nyavalyáknak szenvedő betegek gyógyhelye lőn.

Az 1631-ik év decemberének elején — mely évben pusztító dögvész vonult keresztül egész felső Olaszországon — a Vezuv közelében kisebb földingások észleltettek, melyek a mondott év derekán már vészes alakot öltöttek magukra. 16-án kora reggel a Nápolyba vásárra menő parasztok roppant füstoszlopokat láthattak a Vezuv fölött kiemelkedni, s nemsokára a hosszú ideig szünetelt tűzhányónak borzasztó hatalmát egész nagyszerűségében tapasztalhatták. Az ujjonnan megnyílt hegyesúcsból mintegy hét lávafolyam áradt ki, ellenállhatatlanul magával sodorva vagy elborítva mindazt, a mi útjában állott. Az elpusztított helységek romjai alatt mérsékelt számitással mintegy 3000 ember lelte sirját ez alkalommal, közöttük egy 400 tagból álló körmenet is.

1858-ban szintén hatalmas kitörés volt, melyről így ír egy francia szemtanú: „E látvány elvevő nyugalomamat. Meredten függöttek szemeim a hegy tölesérén, mely lángokat, hamuzáport, egész szikladarabokat s valami tüzes és veres esőt köpködött az ég felé; ezen zagyvalék aztán egy mértöldnyi szélességben tüzfolyóként indult meg a hegy lejtőjén, mintegy husz lábnyi vastag rétegben, s útjában minden mélyedést, minden lapályt elborított s elölt, felgyújtott mindent. Egyik képünk ezen évi kitörés lávafolyását ábrázolja, a mint az útjába eső házakat eltemet.

Lehetetlen végre meg nem emlékeznünk az 1861-diki kitörésről, mely a legutolsó vala, s a mellett borzasztó. Ez is egy egész virágzó várost tett semmivé, a tenger partján feküdt Torre del Greco.

A mondott év dec. 8-án délben lehetett az első gyöngö földrengést észrevenni, azonban három óra felé a Vezuv ormát már sűrű fekete füst borította, s este hét órakor a Torre del Greco fölötti magaslatokon mintegy öt tűzoszlopot lehetett látni, melyek együttvéve láng-függönyt látszottak képezni.

A szerencsétlen városka lakosai tömegesen menekültek el szülőföldjükről. Ezeknek 8-dikán déltől 3 óráig összesen 21 földrengést kellett kiállaniok, ekkor pedig borzasztó dörgés közt óriási füst és hamu-oszlopok törtek ki a hegyből, a várostól esekély távolra. Másik képünk ezen 1861-dikei kitörést ábrázolja, a tengerről tekintve, mely ez alkalommal szintén több helyen forrongott, a víz alatt támadt kitörések miatt.

Molnár Antal.

Abaliget és barlangja. (Baranyában.)

A „földi paradicsom“ tól (Pécset így nevezte egy basa) 1 1/2 mértöldnyire északnak fekszik ezen magyar ajku helység. Vidékének bája elragadó, azért még leírását sem merem megkísérteni; mert nem tudom, a teremtőt dicsőítsem-e művének e remekéért, vagy oda engedjem magamat azon gyönyör élvezetének, mit e vidék szemlélete nyújt.

Nagyon régi község lehet ez, mit neve gyanittat, a történelem pedig bizonyít; mert már 1332-ben itt gazdag plebánia létezett, de elpusztult, — alkalmasint a török uralom alatt. Roppant templomának romjai még látszottak 1757-ben, míg végre 1760-ig fölépült az és kivetközött szakadozott rongyai-

ból; jelenleg a helység diszére és a regényes tájék ékítésére szolgál.

Most pedig induljunk el ez igénytelen falucska nevezetességeit megszemlélni; ezek között első a „pap lika“ (pap lyuka), mint a nép nevezi. És ez nem más, mint borzasztó nagy csepegő kő-barlang; hozzá utunk a leggyönyörűbb hegyoldalban vezet, melynek szépsége feledteti a fáradságot, mit kirándulásunk okoz. — A barlang nyílása igen széles, és abból szakadatlanul víz foly ki oly mennyiségben és erővel, hogy a közelben malmot hajt.

De gyujtsuk meg szövétnekünket és lépünk be. Utközben elmondhatjuk, hogy a barlangot egy

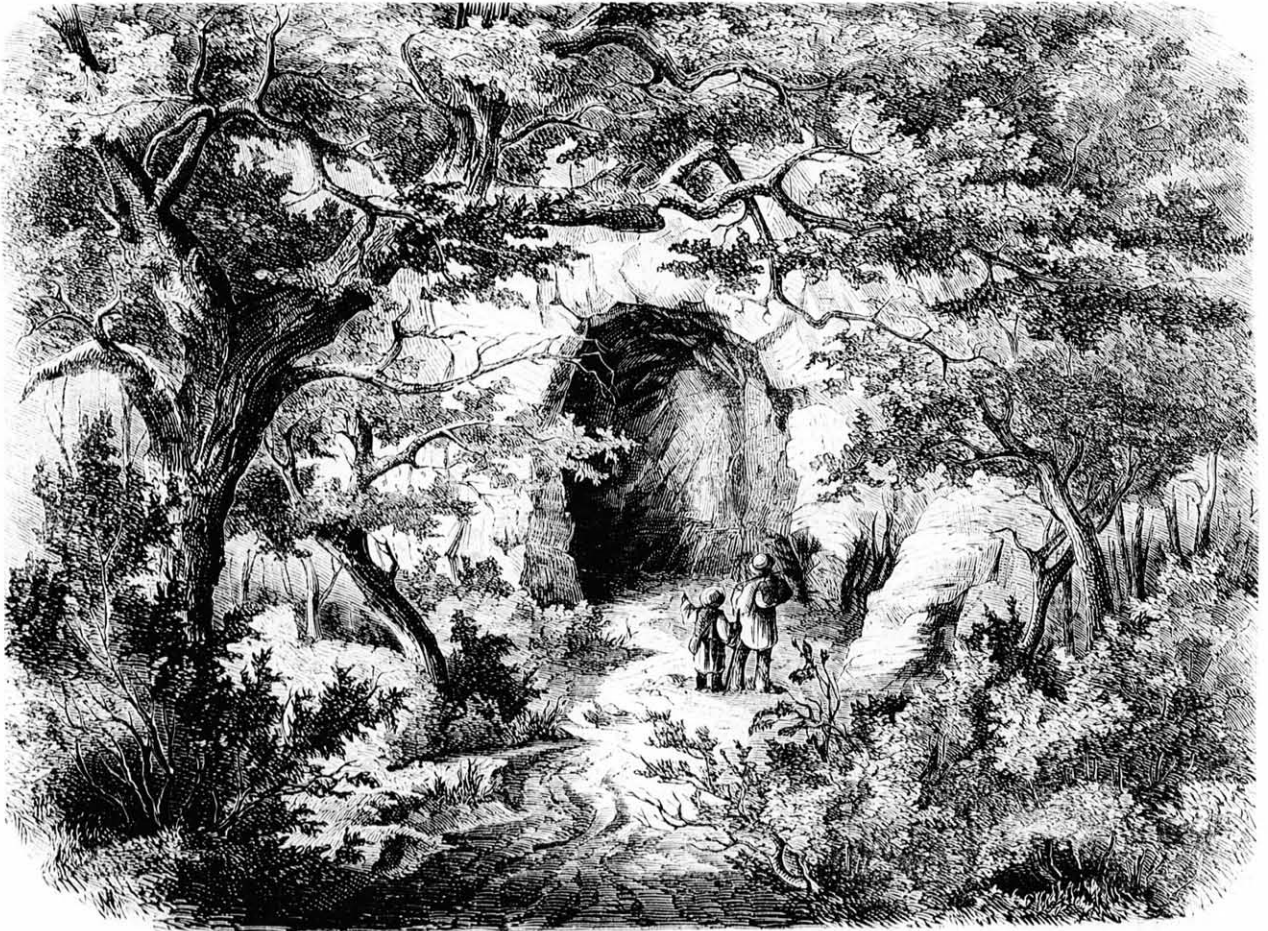

A Veznyv kitorése 1861. dec. Sálkán. (Szövege az 583. lapon.)

pap fődözte fel, ki hűvös helyet keresett élestartul; innét a „pap lika“ elnevezés. Igen sokáig csak a 20 öl hosszú és 3 öl széles előtornác, — melynek talaját jéghideg víz borítja — volt ismeretes. E tornác hátsó részét magas sziklafal rekeszti el, mit a víz egy öl magasságra mos; a felső keskeny nyíláson át kis boltozatszerű térbe juthatni, melynek egyik oldalán víz buzog elő, míg a másikat ismét szikla zárja el. Ha azon nyíláson — honnan a víz buzog — meghajolva áthaladunk, 500 öl hosszú barlangban leljük magunkat. A barlang magassága helylyel közzel templomkéval veteke-

nagyszerű barlang végére jutunk. A soha be nem fagyó és ki nem száradó patak vize hűvössé teszi a léget, és a lélekezésre alkalmasnak tartja; növényzetnek semmi nyoma. Valamikor — tán a tátrjáráskor — emberek is laktak itt, mit a 14, emberi kéz által készített lépcső, ezeken — válogatott kövekből készült fal, valamint az itt található csontok — emberi s állatiak — bizonyítanak. E fal hosszu s 5 láb magas. A barlang főtömege szürke márvány, s a patak forrásánál sok vaséleget találhatni.

Abaliget másik nevezetessége: a „Sárkány kutja,„

Az abaligeti barlang. (Ered. vázlat után rajz. Greguss János.)

dik, míg másutt annyira törpül, hogy csak meghajolva hatolhatni előre.

Borzasztó sziklatömegek és bizar cseppköalakok, majd állat, majd ember alakjában — merednek fölfelé. Fáklyánk fénye a denevérek egész legióját veri föl; csak e nesz zavarja a patak zuhogását és a cseppek méla zaját. A barlang közepén borzasztó mélység tátong, melybe a patak rohan, habokra törvén kristály vizét; itt csak kötéll segítségével haladhatunk előre, és nemsokára e

Igen gyakran tapasztaltatott már a természet sajátosságága. Ezt e kútnál bámulunk kell; mert, ha esőre áll az idő — kiszárad; ha pedig kellemes idő áll be, az a leggyönyörűbb tisztaságú vizet löveli fölfelé. Hogy mért nevezik „Sárkány kutjának,“ nevérol sejteni lehet; kell valami mondanak e névvel kapcsolatban lennie, de azt — bár több öreg pórt kérdeztünk — meg nem tudhattuk.

Nyarfi Károly.

A polgárság és városügy a középkorban.

(Vége.)

Az ugynevezett mozgó lelkészek a bibliai történelemben jártasok lévén s kissé énekelni is tudván, némelyek arra adták magukat, hogy a tömeget beszéddel és énekkel gyönyörködtessék. Később nagyobb darabokat adtak pusztán bibliai alapon. A legkomolyabb dolog sem adathatott éle és szeszély belevegyítése nélkül. Mialatt a szent személyek a legtisztéletreméltóbb dolgokat adták elő, az ellenfél főnöke, a sátán egy ötlettel gyakran az egész hallgatóságot megnevettette. Így akarta ezt a nép izlése. Minél tarkább volt a darab, annál zajosabb volt a tetszés. — Egyike a legrégebb daraboknak Jézus kinszenvedése, melyet husvétkor volt szokás előadni. A teremtés története is széles mezőt nyitott az élenek, s az első emberpár, színművével együtt igen kedveltetett. Ezen tárgyakon kívül mások is vétettek alapul az ó és új testamentomi iratokból.

Az általános népmulatságokat, valamint a különös társadalmi örömekeket rendszeresen a korszellem s a nép jelleme határozza, mely utóbbi sokszor az égaljtól függ. Ahonnan a déli tartományokban a nagy tömeg élvezetet óhajt, mely az érzéseket erősen megragadja. Egyebek közt itt a szerencsejátékok divatoznak. A kocka és teke mindenütt a tiltott játékok közé tartozott. Franciaországban a régebbi játékok közt a teke, kugli, ostábla, Németországban a kocka, Olaszországban a zara vagy azara (hazard) említették. Kemény fogság és pénzbüntetéssel fenytették a játszókat. Játékra nem volt szabad pénzt kölcsönözni. A kít hamis kockázáson kaptak, jobb kezének hüvelyke elvágott. Az ilyek Zürichben csónakhoz köttettek, s egy darabon a tóba vonattak. Különös eset volt, hogy a hatóság, mint majnai Frankfurtban a 14-ik században, jövedelmet huzott a játszásból.

Sok városban engedélyezve voltak azon játékok, melyek nem egészen függtek a sorstól, hanem az eszélynek és megfontolásnak hagytak befolyást. Ide tartozik az ostábla, sakk és kártya. A kártya valószínűleg a sakknak német hadszerkezetre alapított utánképzése volt. A 14-ik század első felében a kártyák még nem voltak fanyomatuak, hanem szabad kézzel rajzolt ábrák, melyeknek készítése a művészeknek jövedelmes keresetet biztosított. Hogy némely helyeken megtiltatott a kártyajáték, az onnan eredt, mert eleinte szerencsejátéknak tartották, és összegeket tettek föl, ha három vagy négy ugyanolyan színű kártya egymásra következne. 1458-ban egy Ágoston-szerzetes

bőjti szónoklatában oly hatásosan kelt ki a játék ellen, hogy sok polgár kártyáját és kockáját virágvasárnapon a tanácsház előtt megégette.

Általános erkölcsi állapotok.

Az általános erkölcssüllyedés a 13-ik és 14-ik században, a kicsapongásokba és bűnökbe való merülés természetes következménye volt ezen kornak.

A magyar főpapságot e korban besodorta az elvilágiasodásba a törvényhozás- és honvédelembeni részvét. A főpapoknál a nagy birtok és gazdagság megengedé, az alpapságnál a szegénység előmozdítá a fegyelem lazulását. A szerzetesek sokkal tovább tartották fenn a fegyelmet, s hatottak a nép erkölcsi gyarapodására. Különösen dícsérendők a ferenciek és pálosok.

Németországban Regensburgban a 14-ik század kezdetén a kicsapongó életökről elhírhedt embereket beesteleneknek nyilvánították, s a vendéglősöket eltiltották azoknak befogadásától.

Mélyen hagynak pillantani az erkölcsi viszonyokba a különböző büntetésnemek, melyekből a kor képzettségi fokát megítélhetni. Ilyen volt a kezek és fülek elvágása, a szemek kiszurása, az olajba főzés, az elevenen eltemettetés, sat. — A polgári rendnél hazánkban az erkölcsbírálat nagyon szigorú volt. Minden bünt tulságos büntetéssel sújtott. Az ellenféllel cimboráló ügyvédet orcáján tüzes vassal megbélyegeztette. A leányaikat áruba bocsátó anyákat akasztófa alatt megégettette, a házasságtörőket elevenen elásatta, a kerítőnöket zsákba varva megfojtatta, a tisztességes nők megalázóit lefejeztette vagy kerékbe törette, a rágalmozót utcáról utcára hurcoltatta, s ha rágalmát vissza nem vonta, nyelvét kihuzatta.

A kedélyek megátalkodottságára igen kevésbé hatott az eskü. A törvények szigora éppen nem retentette el az embereket a hamis eskü letételétől. A káromkodás egész Európában napirenden volt, főképp ivás és játék közben a legégrekiáltóbb szitkozódást tették az Isten, Mária és a szentek ellen. A királyi és püspöki parancsok többnyire siker nélkül maradtak. Franciaországban a káromkodókra büntetést szabtak, ilyek voltak: a pénzbírság, pelengérré állítás, elzáratás kenyér és víz mellett, a homlok megbélyegzése, a nyelv és ajkak átszurása, a gyermekek megvesszőzése. Kik a pénzbírságot lefizetni nem tudták, pelengérré állították és aztán a várososon csupaszon keresztül-

vezették és megkorbácsoltattak. Némely városokban a csónakhoz köttettek s egy darabon a vízbe vonattak.

Nagyon megzavarták és keserítették ezen korának társadalmi viszonyait a szóbeli és tettleges bántalmazások, a durva és izetlen rágalomok, a farragatlan csintalanságok stb. A társadalmi örömeik is magokon viselik a kor jellemét, különösen az ifjuság táncában, játékában, s az asztalnál magá-

viseletben. A fajtalan táncolást, a tulságos forgást még a különben tiszteletreméltó nürnbergi nőknél is el kellett tiltani. Rendkívül botrányosak voltak a templommal üzött visszaélések. Nemesak törvényt napokat tartottak ott s árultak élelemszereket, hanem ivó- és játékasztalok is előfordultak, álcás szindarabok adattak, a kötéltáncosok, vásári énekesek, bohócok számára színpadok készültek benne.

Dr. Zoltán János.

Mit kell tennünk a kolera ellen?

Midőn ezen, csak pusztításában látható keleti rém ismét vésszesen kezdi hazánkat meglátogatni, önmagunk iránti kötelességünk mindazon eszközzel küzdenünk ellene, melyeket a tudomány és tapasztalat hasznosaknak tanusított.

E lapokban már volt néhány általános szabály fölemlítve a kolera-ragály terjedésének gátlására, nevezetesen, hogy vízben felolvasztott vasgálicsal kell azon tisztátlan helyeket megfertőtleníteni, melyek által a ragály leginkább terjedni szokott.

Most arra nézve óhajunk olvasóinknak némely utmutatással szolgálni, hogy mit kell tenni az orvosi segély megérkezéig is azon esetre, ha körükben kolera- eset mutatkoznék.

Dr. Kátay Gábor urtól, a term. tudom. társulat első titkárától e napokban erre vonatkozólag igen hasznos füzetke jelent meg, melyből az alábbi pontokat üdvösnek tartjuk közölni:

Légió azon gyógyszerek száma, melyeket kolera ellen, mióta az Európában ismeretessé vált, orvosok, nem orvosok fajlagos szer — specificum — gyanánt ajánlottak; s épen ez az, a mi legesalhatlanabbul bizonyítja, hogy egyetlen egy fajlagos szere sincsen.

Fajlagos szer alatt t. i. voltak olyan idők, midőn olyan gyógyszer akartak érteni, mely a betegségeket minden körülmények között meggyógyítja.

Hogy ilyen gyógyszert még csak képzelni is képtelenség, felesleges még meg is említnünk, mert ilyen értelemben nincs, nem volt és nem is lesz soha egyetlen egy fajlagos szerünk sem, mert hisz akkor a halált magát már rég kiölték volna.

Ha ellenben ezen nevezetet nem többre, csak annyira kívánjuk kiterjeszteni, hogy alatta azon szereinket értjük, melyeket hasonló betegségnél leginkább és legtöbb sikerrel használunk: úgy gyógyszereink összes kincstárából habár nem is sokat, de néhány kitünő szert még a kolera ellen is képesek vagyunk felmutatni.

Ilyen a kolera-hasmenések ellen legelső helyen

a mákony — opium — mely, ha azt a betegség kezdeténél rögtön használjuk, igen igen sok esetben fényes szolgálatot teend. Hogy minő alakban rendeljük a mákonyt, porban-e vagy cseppek alakjában, az körülbelől egyre megy.

Bár a receptek összehalmozását kerüljük is, mindamelllett is jónak, sőt szükségesnek látunk belőlök egy párt ide iktatni, melyeket oly célból, hogy szükség esetében addig is alkalmas gyógyszer legyen kéznél, míg orvos érkezhetik, kiki előre elkészíttethet. Igen, míg orvos érkezhetik, mert elengedhetlen feltétlenül kell mindenkinek a lelkére kötnünk, hogy a betegség kitörése esetében haladék nélkül orvost hívasson, mivel a kétségbevonhatlan tapasztalás azt bizonyítja, hogy a kolerából felgyógyulók legnagyobb részét csak is azok képezik, kik a kitört betegség legelső időszakában, hogy ne mondjam perceiben, értelmes orvos gyógykezelése alá kerülnek.

A receptek következők:

I.	II.
Rp Pulveris Doveri	Rp Tincturae opii compos.
<i>Drach semis,</i>	Spiritus camphorati
Sacchari albi	Spiritus aetheris sulphur.
<i>Dr unam.</i>	<i>aa Drachmam semis,</i>
Mfp. divide in doses	Tincturae Castorei
aequales <i>No duodecim</i>	<i>grana quindecim.</i>
DS. Kolera-hasmenésnél	MDS. Kolera-hasmenésnél
$\frac{1}{2}$ óránként egy port;	minden $\frac{1}{4}$ órában 4 cseppet,
3—4 por bevétele után	göresöknél minden $\frac{1}{4}$
1—2—3 órai vagy teljes	órában 12 cseppet.
szünet.	

A porok sokkal olcsóbbak mint a cseppek, göresöknél azonban ez utóbbiak sokkal hatályosabbak.

Mondanunk sem kell, hogy ezen szereket épen nem kell mind beszélni, hanem azok bevitelét azon arányban ritkítani kell, a mint szünek magá a körtünet.

Ezekon kívül pedig nemesak célszerű, de szükséges is, hogy a beteg, mihelyt a hasmenés elkezdődött, addig is míg az orvos megérkeznék, azon-

nal ágyba feküdjék, egy-két csésze forró kávé és két három csésze borsos mentatheaít igyék.

Nem egyszer megesik, hogy erőyes izzadás a kolera-rohamot tényleg megállítja. Minden kolera-járványban tapasztalhatni, hogy egyes egyének, kik bő hasmenések, nagy gyengeség-érzet, lábszár-göresök, sőt hányás által támadtattak meg és a kik ezen jelenségek ellen azonnal nagy mennyiségű forró italt, rendszeren kávé rummal ittak, néhány órával később az ágyban mélyen beburkolózva, izzadtságától fedetten találtak, mialatt a hasmenés, melynél már gyakran szintelen, a rizslé székelésekhez közelítő minőségű tömegek ürültek ki, épen úgy megszűnt, mint a hányás. A tapasztalás azt is tanítja, hogy olyan esetekben, melyekben az izzadás korán félbeszakittatik, nem ritkán valóságos kolera-roham tör ki, ennél fogva jól teszszük, ha egyetlen egy betegnek sem engedjük az ágyat elhagyni addig, míg jóalaku széklülés nem állott be.

Azonban épen nem az izzasztás az, a mire a kolera gyógyításánál általában véve törekedni kell, hanem az, hogy a bélbántalmat leküzdjük, és a vér vízvesztését pótoljuk. Ennél fogva bizonyosan hibás eljárás volt, midőn az első kolera-járványokban kiváltképen azon igyekeztek, hogy a bőr leszállott hőmérsékét gőzfürdővel emeljék; továbbá a beteggel forró theát itattak, de minden esépp hideg vizet elvontak tőle, s hogy a tetszhaláli kolera csaknem minden esetében szorgalmasan azon fáradoztak, hogy vért vegyenek. Ilyes miket ma már nem tesz senki, akkor még a betegség lefolyását s a testben általa létrehozott bántalmakat is kevés ember ismerte valódiilag.

A víz-vesztéséget pedig, melyet a vér szenvedett, víz bevitel által kell kiegyenlíteni, mit leg-

hamarább úgy érhetni el, ha a betegekkel apró adagokban jég-hideg vizet, vagy rövid időközökben apró jégdarabokat nyeldestetünk; a nagyobb mennyiségű folyadékok, névszerint meleg ital, rendszeren azonnal újra kihányatnak. Minden esetre bizvást állithatni, hogy a kolera-betegek, mióta nekik csaknem általában megengedik a hideg viz ivást, kevesebbet szenvednek, mint azon időben, melyben tőlük, dacára az iszonyuan kínzó szomjúságnak, minden italt elvontak, vagy legfeljebb meleg theát engedtek inniok.

Ha pedig az érverés igen kicsiny lesz, és a betegek láthatóan összeesnek, időről időre izgatóságok nyújtása van javalva, hogy a hol csak lehetséges, a szívet a teljes hűdéstől mindaddig megóvjuk, míg a szerfelett heves folyamat a bélhuzamban lefolyt. Az izgatóságok között jég közét állított pezsgő bor, mivel az az idegrendszerre gyakorolt felélénkítő hatása mellett semmi ingerlő befolyást nem gyakorol a gyomorra és béltakhártyára, legtöbbször más szernek, névszerint az illó olajoknak, és más csipős állományoknak eléje teendő. Szegényeknél erre legalkalmasabb a rum, vagy arrak, vízzel feleeresztve. Igen jótékonyan hat egyes esetekben, ha a jég és jeges víz nyújtását időről időre néhány csésze erős forró kávé beadása által szakítjuk félbe.

Hogy a kolera-betegeknek a tulajdonképi roham alatt tápszert adni nem szabad, az magától értetlik, hanem még akkor is szerfelett vigyázónak kell lennünk a tápszerek nyújtásával, mikor már a roham elmúlt; és hogy a takhártyájától mintegy lenyuzott belet minden boszantástól, ingertől megóvjuk, legfeljebb egy kis vízzel feleeresztett tejet, egy kis húslevet, és egy kevés kétszersültet szabad, tejbe puhítva, megengednünk.

A f r i k a i é l e t k é p .

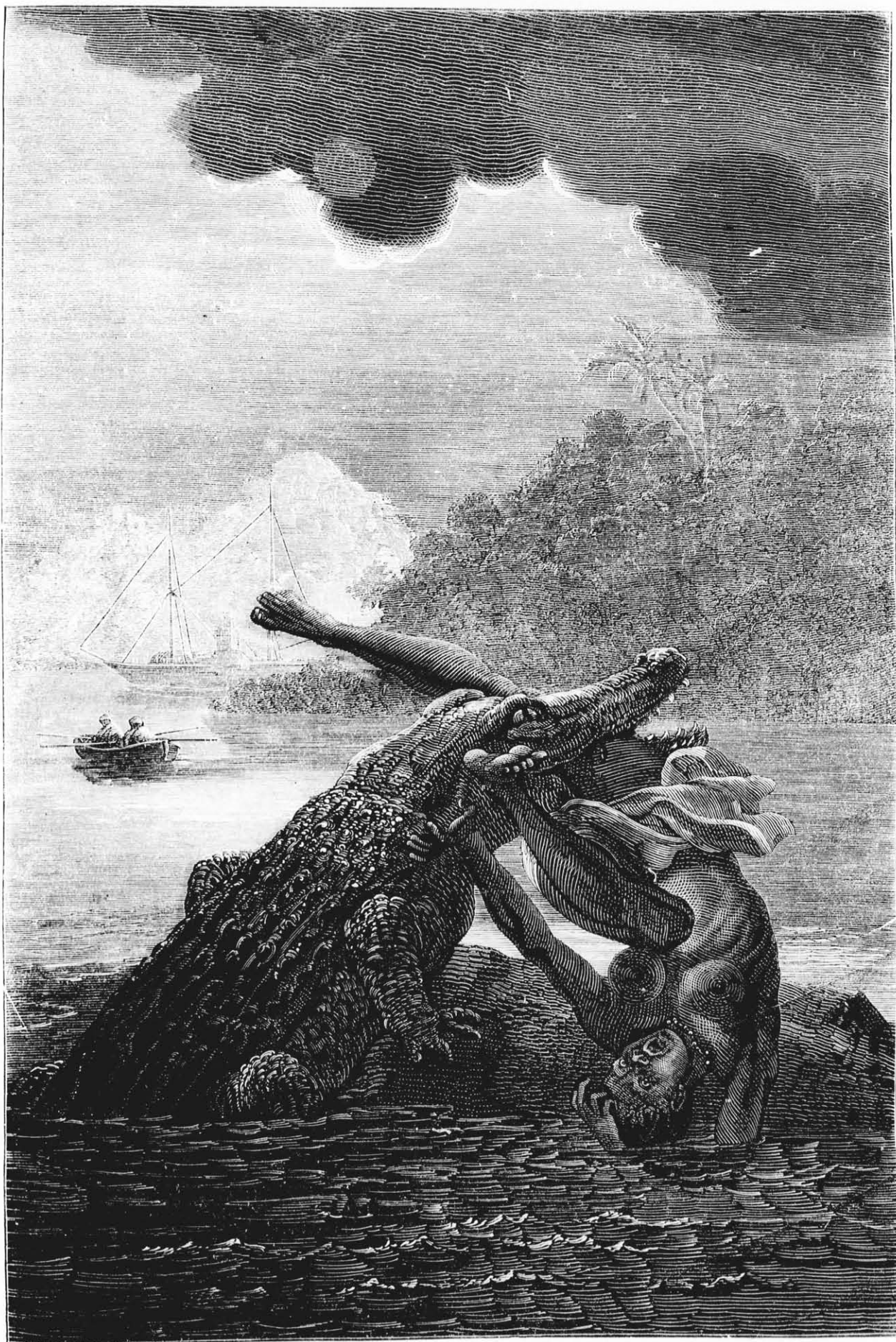
Dr. Livingstone, a híres közép-afrikai angol hitérítő és utazó 1864-ben hosszabb kirándulást tett a Zambéz-folyón fölfelé. Ez alatt *Ma-Robert* nevű hajója két angol matrózával együtt a folyam torkolatában, Tété nevű városkánál maradt.

Afrika tengerparti vidékei igen egészségtelenek s azokon az európaiak leginkább sárgalázban halnak el; azonban Livingstone hat hónapig tartott távolléte alatt a két angol matróz igen jó egészségnek örvendett. Szándékuk volt a parton földmívelést kísérteni, de később felhagytak ezen terükkel.

É helyett kereskedésre adták magukat s valóban igen eredeti módot találtak föl arra, hogy a szín-

tén agyafurt benszülött négerekkel üzleteiket elvégezhessek. Miután t. i. megtudták, hogy valaminek mi a folyó ára, elvették a négerektől a mire szükségük volt, kifizették annak értékét, de azon fölül egyetlen *kagylót* sem adtak, tudni való lévén, hogy ezen vidékeken érepénz helyett kaurik-nak nevezett kagylók vannak forgalomban.

Ha a négerék áruikért többet követeltek s nem akarták kifizettetésük előtt a hajót elhagyni, ez esetben matrózaink kabinjukba mentek s onnan kieresztettek egy-egy kaméleont, s ekkor alig pillantották meg a benszülöttek ezen előttük anynyira borzadalmas gyikot, azonnal vízbe ugráltak a hajó földézetéről s lehetőleg gyorsan igyekeztek

Krokodil a Zambéz folyóban. (Afrikai életkép.)

tova uszni. Ily módon a kaméleon vásárbiróul szolgált, mely minden erőszakoskodás nélkül azonnal végét szakasztotta a viszályoknak.

E matrózok azonban nemcsak a rendet igyekeztek föntartani parancsnokaik távollétében, hanem emberszeretetüknek is példáját adták. Egy este borzasztó sikoltás tette őket figyelmessé. Azonnal esolnakba ugrottak s ezt azon személy felé röpitették, a kit veszélyben hittek.

S valóban nagy volt a veszély. Egy krokodil (gyil) tudniillik zsákmányául ejtett egy szerencsétlen néger asszonyt s azt kis homokzátonyra vonta ki. Midőn a matrózok már közelében voltak, a szerencsétlen újból kétségbeesztő kiáltást hallatott, mert a szörnyeteg e pillanatban harapta le lábát.

Matrózaink magukkal vitték a nyomorultat földzetükre, lábát bekötözték, a vérzést elállították

s rummal kínálták meg, minthogy egyebük nem volt, — s azzal a falu egyik gunyhójába szállították át. Midőn másnap reggel meglátogatták, a nőt tökéletes elhagyatottságban találták; a négerek lestedték róla kötelékeit s a szerencsétlen már haldokolt. Mert már csak egy lába volt, a néger morál alkalmasint azt tartotta, hogy jobb meghalnia, mintsem az életet átnyomorgnia.

Képünk a krokodilt zsákmányával ábrázolja. Némely utazó azt állítja, hogy a krokodil leginkább dögökkel, hullákkal él s az embert nem szokta megtámadni. Lehet, hogy a fehér embert ritkán támadja meg, de hogy a négert kedvence esemegéjeül tekinti, azt ezer példa igazolja. Különben ezen emberfaj erős szaga a krokodil rendkívül finom szagló érzékét már messziről maga ellen ingerli.

Egy hét története.

— Szeptember 12. —

(VK.) A *nemzeti színház* szeptember 7-én, mint *Zrínyi Miklós* halála három százados évnapjának előestéjén, ünnepi előadást tartott. A nézőtér teljes kivilágítása mellett nem új, de igen alkalmias színművet adtak elő: *Jókai Mór* költői apotheosisét „A szigetvári vértanuk”-ról, s a zenekar *Böhm Gusztáv* „Magyar nyitányát”, a *Berlioz* által hangszerelt „*Rákóczy-indulót*” és *Mosonyi Mihály* „*Gyászhangjait*” játszá, de nem oly nagy számú tömegnek, minőt egy nemzeti ünnepen szeretünk volna látni.

Hogyan is mondta *Kölcsey*?

„Völgyben ül a gyáva kor, s határa
Szűk köréből ősi sas-lakára
— Szédeleg, ha néha föltekint.”

Annál többen voltak másnap a *budai dalárda* zászlószentelési ünnepén, mely délelőtt diszmisséval kezdődött a vártemplomban, zajos lakomával folyt a zugligeti „*Fácánál*,” s este léggolyókkal, tűzi játékkal és vidor táncmulatsággal végződött e szép hegyek között.

Az emberek jobban szeretnek mulatni, mint emlékezni. — Azonban engedje meg az olvasó, hogy mi ezuttal kivételt képezhessünk, s ez ünnepi apró örömeiktől visszaforduljunk ama lesújtó tragédiához, mely néhány nap előtt megdőbenté még azokat is, kikre nézve e szomorú történet alig volt egyéb, mint — hír.

Szeptember 7-én délután egymásután két gyászköcsi — fényes koporsókkal — haladt át a lánchidon. Budáról érkezett, hol a járvány folyvást jobban pusztít, mint a folyam innenső partján. Az első koporsó barna éreből volt, rajta arany betűk

és örök-zöld füzér, a második fehér éreből, himzett szemfödéllel, rajta szintén arany betűk és friss virágok.

Sokan várták a lánchidnál, s a kísérő bérkocsik teli voltak közpályák nevezetességeivel. Sajátszerű néma gyász környezé e kíséretet. Majd minden arc merev volt, s egy örökké vidám ember, ki mellettem állt, könyezett, pedig soha életében nem látta egyiket sem azok közül, kik e koporsóban feküdtek.

De vannak emberek, kiknek halottjai mindnyájunk halottjai. Nem szükség ismerni őket; elég nevéket tudni, hogy a gyász általános legyen.

A kitünő lelkész, ki később a nyitott sírboltnál emelé föl kenetteljes szavát, egyszerűen és igazán evezé ki ez érzelmet, mondván: a veszteség nagyságára elég annyit mondani, hogy az e koporsóban fekvő nő — hitvese, s e másikban fekvő fiatal hölgy pedig leánya volt — *Pulszky Ferencnek*.

A napilapok elmondták már önöknek e gyásztörténetet, minő csak igen ritkán fordul elő, s mely hogy most a férfiak egyik legnemesebbikét sujtá — a végzetnek oly szigora, melyben nehéz megnyugodni.

A nő, ki tizennyolc évi hontalanság keserveit enyhíté meg nőies szive és elméjének ama fogékonysága által, hogy szeretni tudta az eszméket, melyek férjét lelkesíték; a gondos anya, ki gyermekei nevelésének és jövő boldogságának élt — kegyelmet eszközöl és haza tér, hogy itt fölépitse és kényelmessé tegye az édes „otthont” övéinek. Visszanyervén elkobzott nagy vagyont, gazdálkodni, rendezni kezd, fárad pörös ügyekben, helyrehozni igyekszik az idegen kezekben pangott vagyonszebeit, veszteségeit; erélye és buzgósága által

nagy sikereket arat; egyengeti az útát távol maradt férjének is; a hűség egész nyugtalanságával jár kel, s tiszteletet ébreszt mindenkiben, a holessak megfordúl, midőn egyszerre megállítja a balvégezet.

Tizenhat éves leánya, a kedves Harriet, ki külső bája mellett a szellem kincseit öröklé, hirtelen nehéz betegséget kap, s az anya ott viraszt ágyánál, álmatlanság és aggodalmak közt. Egy hétig főtartja az anyai szeretet és lelki erő, de ekkor megtörik ő is egy más betegség súlya alatt.

A Lukács-fürdő mellett fekszik a ház, hol feküdtek. A leány 5 ón délelőtt 11 $\frac{1}{2}$ órakor halt meg, s az ismerősök, rokonok legtöbb gondja lön, hogy e csapás hírét eltitkolják a beteg anya előtt. De szíve tán megérezé, mert másnap reggel 5 óra kor ő is követé „szeretve szeretett“ leányát.

A férj távol volt tőlük, százszorosan távol, mert száműzött. De nemes szívé és magas állású férfiak — a mily gyorsan csak lehet — kieszközlék számára az engedélyt, hogy „betegeihez“ (még akkor csak azok voltak), haza jöhessen néhány napra.

Ő — egyik fiával — siet, de Pragerhoffnál egy napig kell vesztegelnie, mivel a vasút katonai szállításokkal van elfoglalva. Mindenki képzelheti aggodalmát! Várni akkor, midőn legjobban kellene sietnie, mivel az aggodalom, melynek száz keze van, mint a tenger hydrájának, folyvást gyötri.

S midőn szept. 6-dikán este megérkezik, akkor már két kedvesét az örök némaság éje földi.

Szörnyű végzet!

Midőn e nemes férfi a száműzetés hosszú éveit angol és olasz földön élte át, soha sem válva meg a nagy reményektől, melyek megőrzék számára a balsors méltóságát, hányszor lebegték körül nyájas képek és édes álmak, mutatva, hogy mily öröm leend az, ha egyszer haza tér, e földre, melyen a boldogság számára újra felvirúl.

S haza tért a — legszomorúbbra. „Kedveseit nem ölelni, hanem temetni,“ — mint a gyászbeszéd mondá.

Sohasem láttunk szomorúbb szertartást, mint e halottaké volt a kerepesi temető sírboltjánál. A két koporsó egymás mellett feküdt. A lesújtott férfi elvonult egy a falhoz támasztott lajtorja mögé, s elfödé arcát. Mellette két fia állt, (Ágost és Gábor). Egyik sem sirt a három közül. Az ember azt hitte volna: a fájdalom megkövíté őket. De areuk izmai össze-össze-rángtak, s mereven néztek a gödörbe, honnan nem nyúl ki többé az a nyájas kéz, mely annyiszor megsimítá orcáikat.

Az a beszéd, melyet e koporsók fölött Székács tartott, nem a hivatalos pap, hanem a fájó szív beszéde volt. Főkép a hűségről beszélt, és talán soha

sem volt alkalom, hol inkább helyén lett volna a hűségről úgy beszélni, mint e nő fölött, ki — bár nem e hon leánya — mégis példányszerűleg hű volt új honához, a nagy eszmékhez, férjéhez és gyermekeihez. Nehány vonás Székács ajkairól, és e nő egész szellemi arcképe kidomborúlt előttünk. Éreztük a benső jutalom magasztosságát, mely azoknál van, kik magas eszmékért küzdenek, szenvednek, áldoznak, s kik betöltik helyüket. „Nem szabad elhagynunk a koporsókat soha a nélkül — mondá Székács — hogy a halottak emlékével meg ne szenteljük az élőket.“ S ő valóban ez elköltözötték emlékezetével fölemelte lelkeinket, s megszentelé gondolatainkat. Nem mondott vigasztalásokat; tudta, hogy ember ne fogjon oly munkába, mit csak az idő végezhet el. Minden vigasza abból állt: „hogy ily magas életű nő, ki hivatásának annyira megfelelt, nem halhatott meg fényes jutalom nélkül.“

Midőn e gyönyörű búcsúbeszéd után a koporsókat alá ereszték — egy zokogás, egy jajszó sem hallatszott. S ez volt a legszomorúbb. Az özvegyre és árvákra tekintve, látni lehetett: fájdalomuk mennyivel nagyobb, semhogy könyezni tudnának.

Midőn a gyászoló közönség, melyben sok jeles egyén, népképviselő és író volt jelen, szétoszlott, hallám, midőn Pulszky valami mély szomorúságú hangon mondá Székácshez: „Mielőtt elmennék, tán még látni foglak.“

Tehát elmegy, vagy már el is ment ismét!

De tulajdonkép lehet-e azt mondani, hogy „itt-hon“ volt. Nem; ő csak egy halottas házban, egy temetésen és egy sírnál volt! Egyebet nem látott honából. A könyvek és a koporsók elfödtek előle mindent. A megifjúlt Pest nem tűnhetett szemébe, a természet gyászba volt burkolva, legjobb barátai is mit tudtak volna most beszélni vele! Valami szomorú volt látni őt itthon, így — lesújtva. Egy mosoly sem üdvözölheté, az örömnök egy szikrája sem nyilatkozhatott viszontlátása fölött.

Nem csoda, ha siet innon, a hová egykor oly gyakran vágyhatott távoli magányából.

De vajjon megtalálja-e akárhol is azt a helyet, melyet elhagyott? Talál-e mást, mint ürességet? Nem arra fogja-e emlékeztetni minden, hogy nincs többé a hű élettárs, ki kárpótolá a polgári pálya veszteségeit, kivel együtt küzdöttek, tanakodtak, reméltek és irtak — sok kitünő munkát? A családi élet édes varázsa oly sokáig folyta őket körül, hogy lehetlen e képet kitörülni a szívből. Még irodalmi működésükbe is beszövdött az. A magyar irodalmat legalább oly mesekönyvvel ajándékozá meg, melyet hárman irtak: apa, anya és

a legidősb fiú. — És az a tizenhat éves hajadon, ki a család báját és napsugarát képezé, nem a jövőnek legszebb reményeit vitte é el magával az apa lelkéből?

Ha van valami vigasz, az nem más, minthogy e derék embernek még öt gyermeke maradt; szégyen anyátlan gyermekek!

E hét a folytonos gyász megdöbentő hete.

A temetőből azért térünk vissza, hogy másnap, harmadnap új ismerőst kísérjünk oda.

Kikisértük Czuczor Gergelyt is, e régi jeles népköltőt, e nagy tudóst, ki szókincseinek halmazából az Akadémia szótárában magának örök emléket

emelt; e szelid kedélyű öreget, ki valódi „lelki atya“ volt, nemes, honszerető és mindig munkás.

Kikisértük a lesújtott *Gyulai Pál* szép fiatal nejét is, ki egyik nap még mosolygott, mint a rózsza, s másnap már kiterítve feküdt. Megdöbben a szív e veszteségek fölött, s borzadva gondol a sötét járványra, mely nem tesz különbséget az emberek közt, s nem kiméli se a nagy törekvésű hölgyet, se az élet hajnalától mosolygó lánykát, se a kipótolhatlan tudóst, se a legjobb fiatal anyát.

Oly hét ez, melyen azon aggodalommal fekszünk le, hogy valjon mire viradunk holnap! Az ember nem tudja, kivel fog utójjára kezét!

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

—v— (*Czuczor Gergely*,) kinek gyászos haláláról ujdonságaink élén szóltunk, nemzetünk egyik elsőrangú költője, nyelvtudósa és próza-írója volt. — 1800-ban, dec. 17-dikén Andódon, Nyitra megyében született, tizenhét éves korában a bencések érdemes szerzetébe lépett, s 1824-ben pappá szentelték. — Először a Kisfaludy K. által 1821-ben alapított „Aurorában“ megjelent „Augsburgi ütközet“ című hőskölteményével keltett figyelmet; ezt 1828-ban az „Aradi gyűlés“ 5 énekben s „Botond“ 1831-ben követte; ugyanez évben az akadémia, mint ünnepelt költőt levelező tagul választotta. — 1832-ben jelent meg tőle „Hunyadi János viselt dolgai“ s kisebb művei évről évre szaporodtak, munkássága folyton nőtt. A költői pályára Kisfaludy K. buzdította, mit hálásán ismert el a korán elhunytak halálára írt ódájában. 1835-ben az akadémia Toldy Ferenc titoknokká választásakor öt segédjegyzővé s levéltárnokká választotta. 1836-ban tört. osztályi rendes taggá levén, székét „Zrednai Vitéz János“ c. műve felolvasásával foglalta el. Ugyanezen évben adta ki Toldy Czuczornak „Poetai munkáit.“ Azonban alig foglalá el székét az akadémiában, már is irigyei támadtak, s ármánykodások folytán kénytelen volt Pesttől és diszes állásától megválni. Üldöztetésére alkalmat adtak költeményei, között megjelent gyönyörű népdalai. Visszament tehát a méltatlanul üldözött férfiú Pannonhegyre, s ott a főkönyvtár és gyűjtemények másodörvévé neveztetett ki. 1839-ben a győri kir. akadémiában a magyar nyelv és irodalom tanárává neveztetett, de ez állást is, sokaknak, különösen pedig szerető tanítványainak szomorúságára, két hó múlva felsőbb parancs folytán el kelle hagynia. Nehány év múlva kegyelmet eszközöltek számára, s 1845-ben az akadémia által kiadandó nagy magyar szótár szerkesztése egyhangulag reá bízván, Győrt Pesttel cserélte föl, azt többé el

nem hagyandó. A „*Riadó*“ című költemény miatt melyet 1848-ban írt, Czuczor 1849. január 19-én elfogatván, hadi törvényszéki hat évi vasban töltendő várfogságra ítéltetett. Az akadémia akkori elnöke, gr. Teleki József kérelmére Windischgrätz hg az ítéletet annyiban enyhítette, hogy bilincseit levették, és a szótár körüli munkálatait később Kufsteinban folytathatta. Czuczor hazánk első népies költője s számos dala maig is él a nép ajkán. „A falusi kis leány Pesten“ páratlan kedvességű naivsága folytán maradandó becsü, hanem mindenek fölött nyelvtudományi munkálkodása az, mely a magyar nyelv és irodalom minden barátja előtt halhatatlanná teszi emlékezetét. A nagy magyar szótáron az akadémia megbízásából 1845. óta dolgozott, s e szótár már nagy részt nyomtatásban is megjelent. — Tagja volt Czuczor a Kisfaludy-társaságnak, valamint a nemz. színház dráma-bíráló bizottmányának is. Neve — mig nyelvünk él — szintén élni fog.

K é p t a l á n y.

(Megfejtése a 37-dik számban lesz.)

A 31-dik számban közölt képtalány értelme ez: „Készült a harc.“

azonban a poroszokkal kötött békeszerződés X. fejezete erejénél fogva, valamint Szilágyi Virgil, ugy ezen őrnagy is szabadon bocsáttatott.

× (Mátyus Izidor), ki politikai vétség gyanúja miatt 6 hét óta Komáromban volt letartóztatva, a békeszerződés X. pontja értelmében e hó 10-kén szabad lábra helyeztetett. Vele együtt kibocsáttatott Eisert József sasvári ügyvéd és még többen (számra vagy 15-en), kik szintén Komáromban voltak elfogva.

* (Hamar Leó gyűtős puskáját) a mérnökegyelet bizottmánya megvizsgálta a városerdőben. Gélics Rikárd szakértői jelentése szerint figyelemre méltó találmány. Gyorsan lehet vele löni, egyszerű szerkezetű, és csak a gyütő érintése által stíthető el. E puska most még csak közönséges gyalogsági csöbül lévén, vontósövet alkalmaznak rá, s akkor a próbára katonai tekintélyeket is meghívják.

* (Az állatkertnek) mult vasárnap 3500 látogatója volt.

* (Orkán.) Pozsonyból írják, hogy a mult vasárnap este 8 órakor nagy kiterjedésben borzasztó vihar pusztított; különösen Jókán dühöngött, hol a házakat lefődé s a fákat gyökerestől kicsavarta. 1/2 12 órakor földalatti rengést is éreztek.

* (Külnö természetbuvár.) Pozsonyban az állattannak egy oly művelője van, ki tán az egész világon nem találja párját. Ez dr. Böck, egy oly kütnö pókász, hogy Angol- és Franciaországból is gyakran megkérdik véleményét. Tizennégyezerre menő pók-gyűjteménye van, aligha nem a legnagyobb az egész világon. Folyvást sokat költ e szenvedélyére.

* (Ujjonozás karhatalommal.) Dorozsmán toborzással csak két darab önkénytest tudtak szerezni, s ezért az ottani hatóság ujjonozást rendelt el, de több helyen ellenszegülésre talált, úgy hogy végre karhatalommal lépett föl. Véres összeütközések is fordultak elő, s négy ellenszegültöt vasban kísértek Pélegházára. A kellő szám még mindig nincs kiállítva.

— (Hir.) A zágrábi „Sviet“ című lapnak írják Bécsből, hogy a horvát kancellária jelenlegi vezetője, Kusevich, a magyar miniszteriumba lép, még pedig honvédelmi miniszter minőségben.

— (Gád Sándor), ki a forradalom alatt Bem mellett ezredes volt, a katonai könyveket is irt, e hó elején Nápolyban elhunyt. Nyugodjék az idegen földben csendesen!

— (Haldózás.) Kodolányi Antal, az orsz. magyar gazd. egyesület segédtitoknokának atyja, Kodolányi Márton, az egri főkapitány nyug. tisztartója élte 69-ik évében Pesten elhunyt.

—v— (A lébenyi régi templomra vonatkozólag), melynek rajzát lapunk 35-dik számában közöltük, Győrbből azon helyreigazítást veszszük, hogy először is Lébeny-mezőváros bárha igen közel esik Győrmezőéhez, mégis nem ebben, hanem Mosonyban van. A mi pedig magát a templomot, e díszes régészeti emléket illeti, örömmel értesülünk róla, hogy az nemesak nincs elhanyagolva, sőt a templom védura, b. Sina János által tetemes költséggel igen jó karba van helyeztetve. A templom kívülről fekete és ódonszerű, belül pedig olyan,

mintha most épült volna fel, ugyanazon stylben, melyben ezelőtt 600 évvel volt.

× (Mozgalom keleten.) Rövid idő óta Törökországból fegyverzörej hangzik, mely mintegy vizhangja látszik lenni a közelebb megszünt háborúnak. Kandia szigetén az összes görög lakosság harcra készül; az aggastyánokat, nőket és gyermekeket Smyrnába és a szomszédos szigetekre küldik. A rendkívül népszerűtlen helytartó, Izmail basa, csapataival Kanea várába vonult vissza. Kandian, hir szerint, 30,000 keresztény áll fegyverben, s a fölkelők Athenből segélyt kapnak. A kandiaiak jelenlegi fölkelése nem első ilyenmü tényök. Morosini hősiesség védelme után e sziget 1669-ben velencei uralom alól ottoman uralom alá került. De már kétszer lázadt fel hiába ez utóbbi ellen, először 1770-ben, Oroszország által szitva, és azután gyalázatosan cserben hagyatva; másodsor azon általános görög felkelésben, melyből a jelenlegi görög királyság állt elő. Akkor a kandiaiak már majdnem az egész szigetet visszahódították a törököktől, midőn a porta a hatalmas egyiptomi pasát, Mehemet Alit segélyül hívta. Ez döntőleg hatott. Hat évi irtó háboru alatt e sziget lakosságának harmadrészét veszté. A lakosságot a régi helylenek legtisztább maradékainak tartják, kiket a szigeten levő nagyszerű építmények romjai mindig nemes elődjeik dicsőségére emlékeztetnek.

× (Murawieff, orosz tábornok), ki mint a lengyel tartományok főkormányzója hallatlan kegyetlenségei miatt vált hirhedtté, Sz.-Pétervárhoz közel fekvő falusi jószágán meghalt.

Iskolai muzeumok számára

szerkesztőségünknel igen csinos *osiga- és kagyló*, valamint tudományosan rendezett *madártojás-gyűjtemény*, alkalmas szekrényekbe elrakva, van eladás végett letéve. E gyűjteményekhez kis könyvtár is járul, mint: 1. „Die Eier der europ. Vögel“, nagy folio, szines ábrákkal, Brehm Lajostól, 5 folio füzet, (bolti ára 40 ft 90 kr.) 2. „Naturgeschichte aller Vögel Deutschlands“, Brehm Lajostól, számos szines ábrával, (bolti ára 20 ft.) 3. „Naumania“, ornithologiai folyóirat Baldamustól, szinezett ábrákkal, (vászonba kötve, nyolc évi folyam.) 4. „Verhandlungen der zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien.“ (Egy vastag kötet.) 5. „Naturlehre“, Baumgartentől (4 ft.) 6. „Flora Deutschlands und der Schweiz“. 7. „Grundriss der allg. techn. Chemie“, Nendtwichtől sat. — A gyűjtemények a könyvekkel együtt adának el s összes áruk 50 ft. Szóval vagy levélben értekezhetni szerkesztőségünknel.

Irodalom.

—v— (Mit kell tennünk a kolera csapásainak enyhítésére?) Irta dr. Kátay Gábor, a term. tud. lárs. titkára. E hassanos kalaus ára csak 30 kr. s kapkátó minden könyvkereskedésben.

—v— (Az „Erdészeti és gazdasági lapok“) es idel kilencedik, vagyis szeptemberi füzete most jelent meg következő tartalommal: Tüligyerdelink aranyességéről — A gabacsról. — A földmunkálás eszközeit s azok alkalmazása. — A brodi határ-

ezred erdőségeinek leírása. — Kísérletek angol buzafajokkal, — Erdészeti törvényjavaslat. — A természettudományok és a mezőgazdaság stb. E hasznos folyóirat előfizetési ára egész évre 5 frt.

Z e n é s z e t.

—v— (Rózsavölgyi és társa műkereskedésében) megjelent: „Kalocsa emléke”, csárdás zongorára; ára 60 kr.

Nemzeti színház.

Előadásra ki vannak tűzve: szept. 16. *Vid.* 17. *Romeo és Julia*, Felekiné föllépteül. 18. *Trovatore*. 19. *Agglegények*, vigj., 1-ször. 20. *Borgia Lucrezia*. 21. *Falura kell mennie*. Egressy Ákos föllépteül. 22. *Afriakai nő*, Ellinger vendégjátékául.

Szerkesztői üzenetek.

— *Pesten*: L. P-nak. Kedélyes sorait örömmel láttuk s látjuk ezentul is.

— *Kolozsvárra*: A „Nem kellett nekem”, — „Emmihez”, — „St. J-hez” sat. szerzőjének. Szigorú bírálatot kér ön? ám legyen! Tehát ezen versekhez hasonlókat egyáltalán nem kérünk.

— *Verbászra*: K. J-nak. Egy-kettő beválik.

— *Tokajba*: K. E-nek. Darab ideig ezt pihentetnünk kell, mert közelebb több rokontárgyat közöltünk.

— *Mohácsra*: H. K-nak. A szívesen küldött fénykép sokkal kisebb, hogy sem az után élethű másolatot lehetne készíteni. A mi az illető méltatását illeti, lapirodalmunk annak idejében nem feledkezett meg a kegyeletről.

— *Gyöngyösre*: Gy. I-nek. Nem jöhetnek.

— *Szamosújvárra*: M. A-nak. Az érdemteljes férfi aroképet s életirátát köszönettel vettük, olvasóink nevében is.

— *Boroszlóba* annak idején megküldtük az illető számot, most rendelkezünk, hogy az újból S. A. U-re induljon. A most küldött *poroszországi levél* nem igen közöl olyan tényt, mely olvasóink előtt ismeretlen lenne, s azért kinyomatását ez uttal mellőzzük.

— *Dunapentelére*: A germanismus valóban rút dolog s ebben önnel egyetértünk; de tekintsen ön végig nemcsak lapirodalmunkon, hol különben az újdonsági rovatokban a nagy sietség némileg még mentheti, hanem önálló irodalmi műveinken, s valóban meg kell botránkozni. Irányi Dániel t. párisi munkatársunknak e tárgyban ígért cikkét örömmel közöljük.

— *Egerbe*: M. G-nek. E nembeliek nem valók lapunkba.

— *Deésre*: P. F-nek. A küldött rajzok igen jók, jobbak mint a melyek e tárgyról már birtokunkban vannak. Óhajtását okt. elsejétől teljesítjük.

— *Bukuresztbe*: A mostani számból már elkésett.

H I R D E T É S E K.

Köszönetnyilvánítás.

Van szerencsénk a magas uraságoknak és a t. cz. közönségnek a több éveken át irántunk mutatott bizalmukért lekötelezett halánkat ezennel nyilvánítani.

Egyszersmind felhasználva ez alkalmat, tisztelettel

jelentjük,

hogy a híres janovitzai és starchenbachi vászongyárból az utolsó készlet megérkezett, és az csak **rövid ideig**

50% tóli elengedéssel kiárultatik.

Tisztelt vidéki vevőinknek, kik **levélbeli** megrendeléseiket hozzánk intézni akarják, a következő árjegyzéket ajánljuk, és megemlítjük még, hogy az árukat akár készpénz beküldése, akár vasuti, gőzhajói és postai utánvét mellett bárhová elküldjük.

Jótállván a tiszta és hibátlan vászonért, és az ingek, melyek nem a legjobban illenek, visszavétnek.

Kész férfi ingek legjobb kézimunkájuk:

Fehér fonalvászon ing, sima mellél 3 frt — kr helyett csak 1 frt 50 kr.

Finomabb nemű „redős mellél 4 frt 50 kr helyett csak 2 frt 25 kr.

Finom írlandi vagy rumburgi vászoning . . . 8 frt — kr helyett csak 3 frt — kr.

Igen finom rumburgi ing, igen szép kézimunkájú . . . 8—10 frt helyett csak 4—5 frt.

Kész női ingek, legszebb kézimunka és himzéssel:

Sima vászoning, húzóra . . . 4 frt — kr helyett csak 1 frt 90 kr.

Finom schvájezi ing, redős mellél . . . 5 frt 50 kr helyett csak 2 frt 80 kr.

Új alakú, sziv- és raver-formájú mellél, himzeve . . . 6 frt 50 kr helyett csak 3 frt 50 kr.

Eugenia, új alakú, himzett . . . 7 frt — kr helyett csak 3 frt 50 kr.

Victoria, himzett, és valódi valencien-nel . . . 10 frt — kr helyett csak 5 frt — kr.

Női nadrág, himzett, vászon vagy perkáliból . . . 6 frt — kr helyett csak 2 frt 50 kr.

Női éjjel-corsetti sima . . . 5 frt — kr helyett csak 2 frt — kr.

Csinos és dusan himzett corsett 12 frt — kr helyett csak 5 frt — kr.

Női éjjel ingek hossz ujjakkal 3 frt, 3 frt 50 kr, 4 frt 50 kr.

Finom vászon-férfi-gatyák

1 frt, 1 frt 50 kr, a finom rumburgi 2 frt 50 kr.

30 rőtös színes ágynemű 7, 8, 9, 10—12 frtig a legfinomabb.

Férfi nyakgallérok tucatzja 2 frt, 2 frt 50 kr, 3 frt, 3 frt 50 kr, 4 frtig a legfinom.

1 tucatz **ozérna-harisnya** legjobb és legfinomabb nemű 4, 5, 6—8 frtig (fehér és színes.)

12 darab **vászon-zsebkendő**: 1 frt 50 kr 2 frtig, nagyobb fajta: 2 frt 50 kr, színes és fehér **ozérnabattistkendők** 3 frt 50 kr, 5, 7, 9 frtig a legszebb.

12 darab **törülköző- vagy asztalkendő** 5, 6, 7 frt 50 kr, 9 frtig a szép vászondamasz.

30 rőtös **kézfonatu vászon** fehérített és dupla czénavászon fehérítlen, 7 frt 50 kr, 9 frt 50 kr, 11, 13, 15—18 frtig a legszebb.

40—42 rőtös **jeles vászonzövet** ágyneműnek vagy 14 női ingnek) 14, 15, 18, 22—24 frtig a legszebb.

50 és 54 rőtös hasonlóan jó **rumburgi** vagy **hollai szövét** (kézfonatu és $\frac{1}{2}$ széles) 20, 25, 30, 35, 40, 50, 60 frtig

Orosz vászon tornászoknak vagy férfi nyári öltönyöknek, rófo 25, 30, 35, 40, 50—60 kr

Megrendelések a vidékekről a pénz beküldése vagy utánvét mellett, jótállva az árukért, legjobban teljesíttetnek.

**A levelek ekkép } Leinenwaaren-Ausverkauf, Stadt, freitung, im Durchgange des Bank-Bazar
ozimzendők: } neben dem gräflich Harrach'schen Palais in Wien.**

Mai számunkhoz van mellékelve: **Előfizetési fölhívás a „Hazánk s Külföldre.”**